

Tereza Bruknerová
Ozvěny národních ideálů v trilogiích Aloise Jiráska a Henryka Sienkiewicze
(Posudek oponenta diplomové práce)

Tereza Bruknerová předložila k obhajobě kvalitní diplomovou práci na téma, které v posledních desetiletích stojí stranou pozornosti literární vědy. Zabývá se „klasickými“ historickými kronikami Aloise Jiráska a Henryka Sienkiewicze, které se v 19. století staly součástí procesu sebeidentifikace polského a českého národa.

S metodologickými problémy, které před sebe výběrem tématu postavila, se vyrovnala v úvodních kapitolách podle mého názoru s pozoruhodnou akribií. Proti staršímu pojmání historického románu (Dokoupil) postavila novou definici Kubíčkovu a kritické stanovisko zaujala k Shawovu akcentu na mimetičnost i k Lukáčzovu zdůrazňování potřebné typičnosti. Na základě naratologických konceptů (především Doležel) přesvědčivě popsala problematiku pozici historické beletrie na pomezí historicity a fikce. Při definování české a polské národní situace v 19. století zdůraznila (možná poněkud jednostranně) především rozdíly v situaci obou národů. Konkrétní perspektivu a východisko své práce (otázky, které nad uvedenými romány položila) inovativně odvodila z Hrochovy studie z roku 2007.

Kapitoly, které ilustrují světový kontext historické prózy, jsou v práci založeny možná až příliš široce, ale konkrétně část, která je věnována proměnám tohoto žánru v polské literatuře, je třeba pro její samostatnost ocenit. Pokud jde o českou situaci, ta je načrtnuta spíše jen rámcově a místy polemicky. (Lze opravdu *Záři nad pohanstvem* označit za „historický román“?) Naopak podtrhnout bych chtěl samostatný pokus definovat postavení Aloise Jiráska ve střetech modernismu a historismu na konci 19. století.

Závěr metodologické části práce (a její asi nejoriginálnější část) představuje definice „politického mýtu“ a jeho funkcí a samostatná charakteristika polského „sarmatského mýtu“ a českého „husitského mýtu“ jako jeho příkladů. Mezi oběma mytickými konstrukcemi shledává autorka paralely (mesianismus, představa o „zlatém věku“ národa), které se jí stávají osou výkladu v následujících charakteristikách obou románových trilogií.

Pokud jde o tyto výklady, chtěl bych zdůraznit, že v žádném případě nezůstávají v rovině popisu děje či charakteristiky postav, ale že jsou opřeny především o sledování diferencí mezi pojmáním postav a dějů v obou prózách a v odborné literatuře. Na tomto

základě pak autorka vystavěla svou interpretaci románů jako děl, jež neměla pouze (cituji) „informativní a didaktický účel“, nýbrž sehrála také „identifikační a legitimizační roli“. Zvláště podtrhnout chci závěr práce, který rozhodně není jen shrnutím výsledků, ale kde teprve autorka provádí samostatnou komparaci Sienkiewiczovy a Jiráskovy prózy (odlišná míra idealizace či naopak problematizace sdílených hodnot, odlišná sociální stratifikace společnosti, postavení ženských hrdinek, postavení odlišných národů a etnik atd.; větší pozornost by si tu možná zasloužila problematika víry).

Nedostatky práce se shledávají nesnadno. Celý text je živě, hutně a přitom kultivovaně stylizován a ojedinělé nepřesnosti pravopisné („Ruchovci a Lumírovci“; opakovaně Kerenýi“) či vazebné (s. 87, ř. 3–4) tuto kvalitu spíš ještě zdůrazňují. Autorka projevila široké znalosti hned v několika oblastech (literární teorie, literární historie, kontext polských a českých dějin od 15. do 19. století) a dokázala je skloubit v zajímavý a smysluplný celek.

Její práci navrhuji ohodnotit známkou „výborně“.

12. 1. 2020

PhDr. Václav Vaněk, CSc.